

Existují uherské 1 a 2 K František Josef I. s přetiskem PČ 1919?

Vydání Pošta československá 1919 je v naší známkové tvorbě bezkonkurenčně nejrozsáhlejší - obsahuje 107 hodnot a ještě na jaře roku 1929 představovalo plnou polovinu ze všech tehdejších výplatních a příležitostných známek! Není divu, že v tak početné „sérii“ bylo a dosud je co zkoumat a objevovat, byť od jejího vydání už uplynulo 95 let.

FRANTIŠEK BENEŠ

V rámci tisku této emise byla vedle známek zahrnutých do seznamu J. Lešetického přetisknuta i řada dalších, o nichž se ministerstvo pošt a telegrafů na dotaz pražských filatelistických spolků v roce 1920 vyjádřilo takto:

Ministerstvo pošt a tel. upustilo od uveřejnění jednotlivých hodnot pro veliký počet přetištěných známek a jejich nákladová čísla nebyla sdělena jednak pro nestejnost nákladů, jednak proto, že by některé hodnoty, jejichž bylo velmi málo, »byly by se bývaly« staly předmětem daleko vyšší spekulace hned zpočátku, kdy se většina jich do pevných rukou ještě nedostala. Jiným úřadům než k pražské filatel. přepážce nebyly dány pro úsporu ohromné práce, kterou by bylo vyžadováno účelné vyřízení známek různých nákladů. Úředně nevydaných známek — essays — tohoto vydání vůbec není, poněvadž všechny hodnoty, ať byly prodávány u filatel. přepážky nebo v hospodářské ústředně do úředního vydání patří bez ohledu na jejich množství. O tom, zda známky vydané státem jsou zbytečnými a očividně toliko pro sběratele určenými, nepřislouší rozhodovati ani sběratelům, kteří i známky, jež za zbytečné považují, náruživě sbírají, ani obchodníkům, kteří v nich nalézají bohatý zdroj příjmů.

Při striktním výkladu by toto stanovisko vydavatele znamenalo, že vydanou je každá přetisknutá známka (samozřejmě za předpokladu, že je její přetisk pravý), a každá by tedy měla mít své katalogové číslo. To se ale nestalo, tehdejší filatelisté se rozhodli jinak a do seznamu vydaných známek se dostaly především ty, které byly prodávány na filatelistické přepážce pražské Hlavní pošty a v Hospodářské ústředně.

Přesto se v literatuře a katalogích objevovaly a objevují i další rakouské a uherské známky s přetiskem PČ 1919, označované jako *známky nevydané*. E. Hirsch a J. Franěk v první ucelené práci o naší známkové tvorbě s názvem Čs. známky, vydávané v letech 1932-5 na pokračování v časopise Tribuna filatelistů, o nich píše takto:

Ad 2. Kromě známek, jež prodávala filatelistická přepážka nebo hospodářská ústředna, byly přetištěny ještě jiné druhy rakouských i uherských známek, které byly z prodeje vyloučeny patrně z toho důvodu, že se u nich jednalo o zcela nepatrný počet přetištěných kusů. Jsou to vesměs známky, které ztratily svoji původní platnost již před převratem anebo které byly v platnosti jen na cizím území (Közársaság), totiž:

rakouské
výplatní: 1 h Karel VI. 1913 (bez PORTO), přetisk B,
novinová: 2 h z r. 1910, hlava na pravo, přetisk D,
dopltní: velké číslice 1 (B), 10, 20, 100 (D), 100 a 5 K fial. (E),
uherské
výplatní: turul 20, 25, 30, 35, 80 f. s přet. F,
Frant. Josef I a 2 K, F,
2. válečné vyd. (Hadi se-gely) 5, 10, 35 f., F,

Autoři přitom upozorňují, že nevydané známky nelze zaměňovat se známkami makulaturními, které měly být tiskárnou zničeny „jako nezdařený produkt“.

Velmi podrobný Eksteinův katalog čs. známek z roku 1939 obě známky uvádí v kapitole „Zvláštnosti (přetisky výjimečné)“, kde je přičlenil k oddílu Turul, a to s poznámkou „U“ (tu ve vysvětlivkách popisuje: U = *unikát /ojediněle se vyskytující/*). Přesto je jako jediný v tomto oddílu i oceňuje.

Uherské známky.		
Výplatní: Turul, průsvítka kříže d.		
389.	3 f pomorančová, přetisk A	-----
390.	3 f dtto, převračený přetisk	-----
391.	30 f hnědý oranžová, přetisk A	-----
392.	10 f červená, přetisk F	-----
393.	6 f ženci, zelenomodrá, přetisk F	-----
394.	6 f dtto, převračený přetisk F	-----
395.	50 f Zita, přetisk A	-----
396.	50 f dtto, převračený přetisk	-----
397.	2 f spěšná, přetisk A	-----
398.	2 f dtto, převračený přetisk	-----
399.	20 f Turul, hnědá, přetisk F	-----
400.	25 f Turul, modrá, přetisk A	-----
401.	30 f Turul, hnědý oranžová, přetisk F	-----
402.	35 f Turul, červené fialová, přetisk F	-----
403.	80 f Turul, fialová, přetisk F	-----
404.	1 K červená, Fr. Jos. I. U	2800
405.	2 K modrá, Fr. Jos. I. U	8000

Hodnota 1 K měla v Eksteinově katalogu z roku 1939 záznam 2.800 Kč, hodnota 2 K dokonce 8.000 Kč (!), tedy skoro stejně, jako populární chybotisk 50/50 h Doplatit (ten měl tehdy záznam 10.000 Kč).

P 53. 50/50 h červená, CHYBOTISK 10-000

Monografie čs. známek, 2. díl (1971) autorů Karásek, Michele a Svoboda se o těchto dvou známkách nezmiňuje.

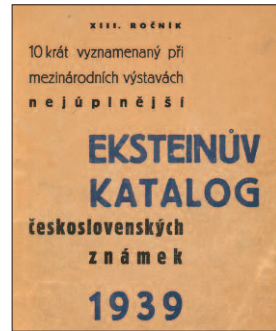
V posledním vydání katalogu Pofis ČSR I (2012) dvojici uvádím takto:

Známky 1 K a 2 K (Mi. 67-8) s portrétem krále Františka Josefa a přetiskem PČ 1919 druhu F.

Tyto známky uvádí starší literatura i některé aukční katalogy; nám však dosud předloženy nebyly.

Nyní mi byly obě hodnoty předloženy ke znaleckému posouzení, a této příležitosti využívám k tomu, abychom se na ně podívali společně. Navzdory bezmála třicetileté znalecké praxi je to totiž poprvé, kdy mám příležitost je podrobně prozkoumat (evidentní padělky samozřejmě nepočítaje).

Jde o neupotřebené exempláře v bezvadné jakosti, s původním svěžím lepem, s dobře centrovanými a čistě provedenými přetisky. Na zadní straně jsou opatřeny znaleckými značkami: hodnota 1 K značkou LÚ

(Lešetický-Ústředna), Franěk a Karásek, hodnota 2 K značkou J. Lešetický, Tribuna Hirsch a Karásek.

Ke každé z obou hodnot jsou připojeny vždy dva fotoatesty pravosti od znalců J. Karáska a S. Šablatury.

Obě zkoumané známky mají přetisk druhu F III. typu, liší se ale vzájemně výraznými detaily (např. tvar háčku nad C či poškozená první 9 u 1 K vpravo nahoře). Tvar obou přetisků je na první pohled dobře vystižen a odpovídá tvaru přetisků zaručeně pravých, při podrobnějším zkoumání se však ukázalo, že ne přesně: v obou případech je prostřední řádka asymetricky (od středu směrem doleva) nepatrně kratší.

Tvar přetisku je ale jen jedním, a samozřejmě nikoli jediným hlediskem při určování pravosti. Dalším je způsob jeho otištění, a ten je u obou zkoumaných exemplářů prakticky shodný – ovšem značně rozdílný od exemplářů zaručeně pravých. Zkoumané přetisky byly zjevně provedeny jinou barvou, na jiné podložce a jiným přitlakem. Odlišná barva nanesená na odlišný

Na obrázcích nahoře je detail přetisku zkoumaných známek, dole vlevo padělek skupiny K, vpravo pravý přetisk.

povrch padělaného štočku (a není vyloučeno, že mohlo jít i o stereotyp) na něm vytvořila odlišnou strukturu, která se pak přenesla na potiskovaný papír.

Tohle všechno je přitom charakteristické pro padělky přetisků „skupiny K“, jejichž výzkum stále probíhá a o nichž jsem již vícekrát referoval v časopisu Filatelie (např. můj seriál vycházející v roce 2009). Typickým znakem přitom je, že padělky K vypadají „dokonaleji“, než přetisky zaručeně pravé. Na rozdíl od tzv. velkých přetisků však odlišnosti padělaných přetisků druhu F a G lze obtížněji reprodukovat, aby vynikly důležité rozdíly, které jde dobře pozorovat lupou a mikroskopem.

Z dosud známých exemplářů těchto padělků – bez ohledu na druh přetisku – vyplývá, že je výrobce opatřoval otisky různých padělaných znaleckých značek, z nichž byly dosud doloženy zejména značky Gilbert, Mrňák, Tribuna, Hirsch, Franěk, Lešetický (u toho více druhů), a dále různými značkami „majetnickými“.

Na základě uvedených zjištění mi tedy nezbylo než konstatovat, že oba zkoumané přetisky jsou padělky ke škodě sběratelů.

V souvislosti s přípravou dnešního článku jsem podnikl pátrání a pokusil se zjistit, zda známky obou hodnot existují i s přetisky zaručeně pravými. To se mi zatím podařilo jen u jedné, a sice u hodnoty 2 K, a i u té jen v jediném exempláři. Ten je IV. typu a jeho jakost lépe odpovídá podmínkám, za kterých tato mimořádně vzácná známka vznikla – dolepena do neúplného archu jiných hodnot nebo dokonce s nimi nalepena na listu papíru (je bez lepu) a poté opatřena třemi šikmými škrty tužkou, provedenými tak silně, že papír známky roztrhly. Je tedy těžce poškozena, a aby držela pohromadě, musela být ze zadu podlepena. Ve srovnání se zkoumanými luxusními exempláři je to tedy „kost“ – ovšem na rozdíl od nich pravá.

Prozatím jde o jediný pravý kus, který je mi znám. V dalším vydání katalogu proto u této známky upřesním stávající poznámku a v cenovém záznamu hodnoty 2 K uvedu značku -, - .

